

Utvärderingsrapport Personal och arbetsliv/arbetsvetenskap

UFN har utvärderat utbildningar i arbetsvetenskap och i huvudområdet Personal och arbetsliv (PAL). Utvärderingen initierades 2019 av den dåvarande områdesnämnden Samhällsvetenskap, och genomförandet har därefter övertagits av UFN:s utskott för granskning av utbildningar (UGU), IKS. Dialog mellan UGU och företrädare för institutionen för Kultur och samhälle och utbildningen har förts 2022-03-11 med deltagande av prefekt, avdelningschef och huvudområdesföreträdare.

Rapporten baserar sig på sakkunnigyttranden och de skriftliga underlag som togs fram 2021 (självvärderingar inklusive bilagor från arbetsvetenskap och PAL, matris över kurser/examensmål, ett urval bedömningskriterier, kurs- och utbildningsplaner, samt ett urval kursanalyser). Därutöver har intervjuer med två studenter från PAL-programmets sista termin genomförts och ingått i utskottets underlag.

De skriftliga underlagen har granskats av externa sakkunniga Daniel Larsson, docent i sociologi, Umeå universitet, och Tora Nord, lektor i arbetsvetenskap, Högskolan i Borås, som lämnat yttranden enligt formulär Bedömning efter extern granskning av huvudområde eller yrkesprogram.

Dialog om rapporten har förts 2022-09-19 mellan UGU IKS och följande representanter för utbildningen ämnesföreträdare Tina Forsberg, avdelningschef Julie Skogs, och Annika Vänje.

1. Profil och utvecklingsarbete

Utbildningens kunskapsbidrag vid Högskolan Dalarna

I likhet med övriga utbildningar i Sverige som är inriktade mot personal- och arbetslivsområdet har HDa valt att erbjuda utbildning i ett sammanhållet program med en flervetenskaplig inriktning. Andra lärosäten har i vissa fall valt ett upplägg där programmet leder till en examen inom ett smalare beteende- eller samhällsvetenskapligt huvudområde. Vid HDa leder programmet till en generell examen i det bredare huvudområdet Personal och arbetsliv (PAL). Programmet är den enda vägen till en examen inom huvudområdet. Lärarpersonalen hämtas främst från miljön kring ämnet arbetsvetenskap.

Enligt självvärderingen har en ambition för programmet varit flervetenskap och ämnesintegrering som varit tänkt att konkretiseras dels genom strävan efter att kurserna på programmet inte ska bestå av enskilda ämnesdiscipliner, utan av tematiska kurser med utgångspunkt i de arbetsuppgifter som förekommer inom personalarbetet. Dels att det vetenskapliga innehållet på kurserna hämtas från discipliner såsom pedagogik, sociologi, psykologi, arbetsrätt, företagsekonomi och arbetsvetenskap, och att undervisningen förmedlas av ett flervetenskapligt lärarlag inom varje kurs. Ambitionen har varit att varje kurs ska innehålla minst tre olika ämnesdiscipliner. Det kan dock konstateras att det i praktiken är otydligt vilka discipliner programmets kurser baseras på, exempelvis framkommer detta inte i kursplanerna.

En ambition är också att relatera den teoretiska kunskapen till personalarbetets praktik och att arbetslivsanknytning ska vara central och en sammanhållande och integrerande tråd i programmet. Arbetslivsanknytningen innebär att organisationer är knutna till programmet via ett företagsnätverk som programansvarig ansvarar för att underhålla och utveckla. Vid de organisationer som är knutna till nätverket får studenterna löpande under utbildningen arbeta med uppgifter som examineras på olika kurser. I syfte att stärka arbetslivsanknytningen erbjuder också utbildningen från och med årskurs två möjligheten att delta i ett mentorprogram som sträcker sig i ett år. Dessutom finns en valbar praktikkurs om 15 hp.

Utöver kurser inom PAL-programmet ges ämnet arbetsvetenskap fristående kurser. Detta utbildningsutbud riktar sig särskilt mot redan yrkesverksamma i behov av kompetensutveckling. Kurserna ges inom konceptet *Kompetensutveckling och lärande i arbetslivet* (KULA) och uppdragsutbildning inom det så kallade *Partnersamverkan för forskningsbaserad utveckling av det offentliga ledarskapet i Dalarna* (LeDa). Dessa kurser ges på kvartsfart och pedagogiskt bygger de på tydlig interaktion mellan teoretiska perspektiv och deltagarnas praktiska erfarenheter. Generellt ges någon eller några av dessa kurser varje termin. En utmaning är enligt självvärderingen att dessa kurser ofta används som dragspel utifrån hur många studenter ämnet får examinera, och hur tidsplaneringen ser ut inom ämnet. Dessa aspekter skapar bristande förutsägbarhet och långsiktig planering gör det svårt att skapa en kontinuitet i dessa kurser.

I självvärderingen anges att ämnesmiljön inom arbetsvetenskap är inne i en expansiv fas med nyrekryteringar, externa forskningsmedel, och forskningsbaserad samverkan med regionala aktörer. En översyn av PAL-programmet påbörjades HT20. Utvecklingsarbetet syftar till att stärka fördjupning och progression, och relationen mellan teori och praktik. Den flervetenskapliga karaktären på PAL-programmets kurser utgör utmaningar. Den nya institutionen Kultur och samhälle samlar samhällsvetenskapliga ämnen vilket visserligen ger möjligheter att utveckla nya samarbeten kring programmets kurser, men erfarenheterna är också att karaktären av flervetenskap ställer krav på samordning mellan lärare och integration över kunskapsområden vilket kan kräva att extra resurser behöver avsättas till mötestid.

Bland utvecklingsområden de närmaste åren nämner självvärderingen:

- Ytterligare utveckling av samarbete med andra ämnen på institutionen. Detta krävs för att hantera utmaningarna med programmets flervetenskapliga karaktär.
- Antingen minska ambitionen att integrera tre ämnen per kurs, eller ändra inriktning på programmet till arbetsvetenskap.
- Ytterligare utveckla relationen mellan vetenskap och personalarbetets praktik.
- Se över och om möjligt knyta programmet och ämnesmiljöns lärare och forskare till befintlig magister- och forskarutbildning på annat lärosäte men på sikt även utveckla en magister- och ett forskarutbildningsområde på HDA i samverkan med andra samhällsvetenskapliga ämnen.

Andra utmaningar är enligt självvärderingen:

- Att arbetsbelastningen upplevs vara hög.
- Att det åtgår mycket tid att avrapportera, samordna och säkerställa att studenter i olika faser av utbildningen får ta del av information, stöd samt utbildningsmoment från de högskoleövergripande stödfunktionerna då de inte medverkar, eller endast i begränsad omfattning utgör en naturlig del av den ordinarie utbildningsverksamheten.

Sakkunnigas kommentarer

Kurserna i PAL-programmet är primärt utformade för verksamhetsområdet personalarbete, vilket innebär att de har en tydlig professionsinriktning. I dessa avseenden skiljer sig programmet vid Högskolan Dalarna mot program som har en fördjupad ämnesinriktning i t.ex. arbetsvetenskap, psykologi eller sociologi och där verksamhetsområden som personal och arbetsliv, personal och organisation, HR m.m. snarare utgör en inramning. I och med att fördjupningen är inriktad mot ett område blir koppling till specifika ämnesdiscipliner svagare. Utbildningen bedöms dock vila på vetenskaplig grund och kurserna har förankring i teori och forskning.

En av de sakkunniga lyfter fram företagsnätverket som ett intressant drag som kan överbrygga skillnaden mellan praktiska kunskaper och akademiska/vetenskapliga kunskaper, men tillägger att det kan vara en bra idé att knyta vetenskaplig metod till arbetslivsanknutna kurser – inte minst för att visa studenterna vikten av metod och metodologisk kunskap och för att visa att akademiska/vetenskapliga kunskaper också behövs och används i arbetslivet.

De sakkunniga finner det problematiskt att det är otydligt vilka discipliner programmets kurser baseras på. Detta riskerar att urholka främst kanske den beteendevetenskapliga delen av programmet, vilket ofta brukar utgöra en grund för utbildningar som leder till yrken såsom t.ex. HR-generalist. Detta är också något som sannolikt försvårar progressionen. På vilket sätt arbetsliv är integrerat i dessa teman framgår

inte tydligt och i dessa avseenden har programmet en kanske snävare inriktning (personalvetenskap) än området personal och arbetsliv indikerar. Trots de styrkor som kan tänkas finns med ett flervetenskapligt angreppssätt är det därför svårt för en utomstående att mer konkret ta fasta på vad som kännetecknar det flervetenskapliga angreppssätt som präglar inriktningen på programmet.

Frågor som de sakkunniga ställer sig till följd av detta är bland annat: Vad det är specifikt som ett flervetenskapligt angreppssätt ska bidra med till huvudområdet? Hur lär sig studenterna detta och hur skapas fördjupning inom huvudområdet? Är ett flervetenskapligt angreppssätt verkligen relevant för alla kurser?

Nämndens kommentarer

- Nämnden instämmer med de sakkunniga om att det råder viss otydlighet, även för studenterna, om vilka kunskapsområden utbildningen baseras på, liksom om vad det flervetenskapliga angreppssättet specifikt ska bidra med i PAL-programmet. Att varje kurs ska ha grund i tre ämnesdiscipliner förefaller alltför ambitiöst och bör ses över. En av de sakkunniga menar också att PAL-programmet har en stark betoning mot personal, men att arbetslivsinnehållet inte är tydligt.
- Institutionen IKS behöver välja väg för programmets utformning och fokus: Är flervetenskapligheten något som ska avspeglas på kursnivå, eller på programnivå eller på huvudområdesnivå? Eftersom utbildningen bygger på ett samarbete mellan flera olika ämnen bör detta ske i samråd med dessa.

Omvärldsbevakning

Andra exempel i självvärderingen på data eller information som används som underlag för att identifiera utvecklingsbehov är utbildningens mentorprogrammöten, Riks-P, samt regionala frukost- och kvällsmöten i samarbete med Sveriges HR-förening.

Sakkunnigas kommentarer

De sakkunniga bedömer överlag att utbildningarna har goda möjligheter till en bra omvärldsanalys. Omvärldsbevakningen på nationell nivå och framförallt i relation till relevansen av utbildningen för arbetslivet bedöms som god med flertalet konkreta aktiviteter och sammanhang som lärarna på programmet ingår i. Detta i kombination med etablerade samarbeten med företag och organisationer torde stärka förutsättningarna för att ha en utbildning vars innehåll har anknytning till "aktuella problem" och stärker relevansen av utbildningen som helhet.

En av de sakkunniga poängterar dock i detta sammanhang att syftet med högre utbildning också är att ligga i framkant beträffande att möta kommande utveckling och utmaningar. Därför är det av allra största vikt att utbildningen både har en gedigen förankring i forskning och relevant teoribildning och att studenter tränas i att identifiera mer övergripande samhällstendenser nationellt som internationellt och att analysera betydelsen av dessa för den egna kontexten.

Nämndens kommentarer

- Självvärderingen visar att omvärldsbevakningen är god.
- En av de sakkunniga uttryckte oro över hur de samarbeten som PAL-programmets arbetslivsförankring bygger på skulle kunna garanteras i framtiden. I dialog med nämnden meddelar dock företrädare för utbildningen att detta inte är så instabilt som sakkunniga uppfattat det och att samarbetet/nätverket är mycket väl upparbetat.

2. Förutsättningar för utbildningarna

Akademisk miljö och lärarkompetens

De 17 tillsvidareanställda som undervisar på PAL-programmet innehar följande examen/akademisk titel:

- 2 professorer (en professor gick i pension under 2019 men arbetade delvis under hösten)
- 1 docent (En docentmeritering är på gång)

- 2 doktorander
- 2 lektorer
- 10 adjunkter (Två av dessa är disputerade.)

En enkel kalkylering utifrån tabellen över undervisande personal visar att ca 78 % av undervisningen i PAL-programmet förmedlas av adjunkter, varav en liten andel av doktorander. Två av adjunkterna är disputerade och genomför ca 13 % av den sammanlagda undervisningen. Sammantaget genomförs således ca 35 % av undervisningen av disputerad personal.

Undervisning inom fristående kurser i arbetsvetenskap sker enligt lärartabellen i mycket liten omfattning.

Den samlade kompetensen griper över disciplinerna sociologi, psykologi, pedagogik, företagsekonomi, rättsvetenskap och arbetsvetenskap. Inom arbetsvetenskap bedrivs forskning om områden som berör kursernas innehåll. I de områden, såsom arbetsrätt, personalekonomi, som ligger utanför arbetsvetenskapens kompetens finns samarbeten med andra ämnen vid HDa. Självvärderingen anger att utbildningen är upplagd så att ett lärarlag knyts till varje kurs, där målet är att minst två lärare deltar i kursen. Tanken är att skapa förutsättningar för erfarenhetsutbyte, kvalitetssäkring och bidra till att minska sårbarheten för förändringar i lärarkollegiet.

Det mest angelägna behovet av kompetensutveckling är enligt självvärderingen, att alla lärare genomgår högskolepedagogisk utbildning (BHU).

Forskningsaktiva lärare och intresse för arbetsvetenskapens kunskaper inom andra utbildningar vid HDa och från det omgivande samhället, ställer stora krav på flexibilitet avseende personalplanering och bemanning. De samlade lärarresurserna inom arbetsvetenskap kan vissa terminer vara otillräckliga för att genomföra fristående kurser och inte heller svara upp mot interna och externa förfrågningar.

Sakkunnigas kommentarer

Lärarkompetensens sammansättning bedöms som god och relevant sammansatt i förhållande till utbildningens inriktning, men sakkunniga finner det oroväckande att disputerade gör en relativt begränsad andel av undervisningsinsatserna i förhållande till adjunkter i PAL-programmet, och att inte alla lärare har genomfört BHU.

Nämndens kommentarer

- I självvärderingen och vid dialog med representanter för utbildningen lyfts att den samlade lärarpersonalen bland annat på grund av forskningsprojekt inte hinner med att genomföra alla fristående kurser i arbetsvetenskap. Sammantaget indikerar detta personalbrist som inte är hållbar på sikt. Kvalitetsmässigt får detta till följd att undervisningens behov löses genom kortsiktiga inbopp vilket kan bidra till bristande samordning mellan kurserna och att ambitionen att varje kurs ska genomföras av ett lärarlag inte är praktiskt genomförbar. (Se även nämndens kommentarer under avsnittet Upplägg och praktiskt genomförande).
- Vid dialog med institutionen i mars 2022 informerades utskottet om att flera rekryteringar är på gång. Och redan har gjorts, bland annat en docent.
- Nämnden instämmer också med de sakkunniga i att det finns ett problem med att forskare inte undervisar i särskilt hög grad. Se vidare resonemang under avsnittet Fördjupning och måluppfyllelse.

Forskningsaktivitet

Som ämne har arbetsvetenskap funnits på HDa sedan år 2006. Inom ämnet finns forskning om attraktivt arbete, fysisk och psykosocial arbetsmiljö, omställningsprocesser, lärande organisation, styrning, ledarskap, arbetsorganisation, partsrelationer och jämställdhet. En del av forskningsprojekten bedrivs gemensamt inom den arbetsvetenskapliga ämnesgruppen, medan andra sker i samarbete med forskare inom andra ämnen vid antingen Högskolan Dalarna eller andra lärosäten och forskningsinstitutioner i Sverige och internationellt.

Publikationslistan från åren 2017-2020 upptar ca 35 poster. Fyra forskare varav en doktorand, står för 30 av dessa.

Sakkunnigas kommentarer

Forskningsmiljön och forskningsaktiviteten i relation till huvudområdet PAL anses vara god med flertalet aktiva forskare som bedriver forskning på områden av relevans för utbildningen som helhet. Här finns också en bredd beträffande olika forskningsområden varför kollegiet sammantaget täcker ett relativt stort forskningsfält som, om de används, på olika sätt kan bidra med viktig kunskap till huvudområdets inriktning och utbildningen som helhet.

Nämndens kommentarer

- Nämnden instämmer med sakkunniga i att forskningsverksamheten förefaller stark inom miljön, men noterar även att publikationslistan domineras av ett fåtal namn. Detta tillsammans med ett begränsat deltagande av forskare i undervisningen, aktualiserar åter frågan var utbildningens vetenskapliga grund är och fördjupning sker, och hur forskningsaktiviteten bidrar till denna.

3. Utbildningens genomförande

Upplägg och praktiskt genomförande

Se även avsnitt 1, *Utbildningens kunskapsbidrag* vid Högskolan Dalarna.

PAL-programmet bygger på att kurserna avklaras successivt och behörighetskrav på senare kurser/terminer (exempelvis i form av krav på någon/några kurser och/eller uppnådda poäng) syftar till att säkerställa att studenter har tillägnat sig de kunskaper som krävs för att gå vidare på nästa termin/kurs.

Sakkunnigas kommentarer

Av självvärderingen framgår att behörighetskraven för kurser i PAL-programmet bygger på tidigare kurser i programmet. Syftet är enligt självvärderingen att säkerställa att studenterna har nödvändiga förkunskaper för fortsatta studier. Detta torde bidra till viss progression i utbildningen, men utöver dessa övergripande riktlinjer för behörighetskrav ges inga mer specifika förklaringar kring på vilka grunder kraven ställs och hur de integreras i de olika kurserna i mer specifik mening. Ej heller om och i så fall i vilken utsträckning samt på vilka grunder studenter ges dispens avseende behörighetskraven, något som även är relevant i sammanhanget.

Studenternas kommentarer

Studenterna framför synpunkter på utbildningens genomförande som bekräftar resultaten av studentenkäten 2020 som indikerar brister i information under pågående kurs, kommunikation inom kurserna, och planering. Exempel som framförs är bland annat: Att scheman ändras med kort varsel, kursinformation och bedömning utlovas inom viss tid vilket inte sker, och allmän brist på information och planering. De framhåller även att det är svårt att få kontakt med lärare

Ett särskilt problem som de studenter som intervjuats lyfter, är upplevelsen av brist på samstämmighet inom och mellan kurser. T ex visar sig detta genom att undervisare säger olika saker, bedömning mellan olika kurser är ologisk där en mindre kurs kan ha mer omfattande examinationer än en större, och att lärare och bedömare inte är överens.

Programmets flervetenskapliga upplägg kommenterades. Studenterna har uppfattningen att ämnesområdena inte alltid är integrerade i kurserna utan att kurserna är ganska ämnesseparata. Exempelvis nämns kurs i företagsekonomi (FEK) som försökt rikta innehållet mot PAL, men som till största del är renodlad ekonomi och saknar kopplingen mot programmet. Kursen är i stort sett samma som FEK A men ger inte behörighet mot FEK på högre nivå. En av studenterna skulle hellre läsa rena FEK kurser, medan den andra anser att de inte var relevanta för PAL.

En student ger exempel på att arbetsrätt tagits upp i flera kurser utöver en egen kurs, och menar att det är bra att arbetsmiljö behandlas ur flera perspektiv såsom ergonomi och psykosociala perspektiv. Samma student menar dock att det hade givits bättre möjligheter att förstå området tidigt i utbildningen om kurserna varit mer renodlade.

Studenterna menar att utbildningen inte har varit så arbetslivsanknuten som utlovats. Några arbetslivsanknutna uppgifter (ALA-uppgifter) gjordes under de två första åren men inte några tydliga inslag utöver det. De nämner också att arbetslivsanknytningen kan missas för de studenter som väljer enkla vägar i ALA-uppgifterna. De båda studenterna har läst den valbara praktikkursen om 15 hp vilken de bedömer som mycket värdefull och menar att den borde vara obligatorisk då det påverkar möjligheterna att tillgodogöra sig de avslutande momenten i utbildningen. Praktik kursen är också det moment som varit mest användbar för det kommande yrkeslivet.

Nämndens kommentarer

- Praktik kursen är viktig för programmets mål och kvalitet. Dels lyfts den av de intervjuade studenterna som central för möjligheten att knyta ihop innehållet i PAL-programmet, dels är den ett centralt inslag för att uppnå ambitioner och program mål som handlar om arbetslivsanknytning. Praktik kursen bör vara obligatorisk, kanske bör antalet platser i programmet synkroniseras till möjligheterna att ge den.
- ALA-uppgifterna lyfts i självvärderingen fram som viktiga för arbetslivsanknytning och de sakkunniga instämmer. Utifrån den faktiska omfattningen och studenternas synpunkter, är det dock tveksamt om de är så bärande i praktiken. För att ytterligare stärka arbetslivsanknytningen rekommenderar nämnden att PAL-programmet bygger vidare på de goda nätverk med arbetslivsorganisationer som byggts upp, och som studenterna uppfattar är värdefulla, men kanske alltför få och ytliga.
- I självvärderingen anges att kursansvariga träffas 2-3 ggr per termin. Trots detta verkar kommunikationen inom och mellan kurser inte fungera enligt de intervjuade studenterna. Detta bekräftar de utmaningar som nämns i självvärderingen om lärarnas tidspress för att hinna med det vardagliga arbetet med undervisning. En rekommendation är att på programnivå upprätta tydliga instruktioner till lärare, om hur bl a bedömning och information etc, ska genomföras på ett enhetligt sätt.
- Vissa delar av utbildningsinnehållet i PAL-programmet fördjupas, men det finns frågetecken om det gäller hela innehållet eller inom en specifik kunskapskärna. Givet dessa frågetecken är det oklart vad de successivt höjda förkunskapskraven i så fall avser och hur de förhåller sig till fördjupning mot examensmålen.

Fördjupning och måluppfyllelse

Enligt självvärderingen bedöms studenterna i PAL-programmet har svårast att uppnå högskoleförordningens examensmål: *Visa förmåga att muntligt och skriftligt redogöra för och diskutera information, problem och lösningar i dialog med olika grupper.* Ytterligare ett mål som kopplar till vetenskapligt skrivande och förmågan att kunna formulera problem, kritiskt diskutera tillvägagångssätt och överväganden samt slutsatser är första delen i examensmålet: *Visa förmåga att självständigt identifiera, formulera och lösa problem...*

Åtgärder för att studenterna ska uppnå dessa mål är ett upplägg som syftar till att studenterna successivt genom programmet får öva dessa förmågor både muntligt och skriftligt. Den inledande kursen avser att ge en introduktion till huvudområdets idé- och vetenskapliga tradition och utveckling (vad är vetenskap?), samt introduktion till vetenskapligt skrivande, något som fördjupas i programmets första teori- och metodkurs. Enligt självvärderingen innehåller de flesta kurser något moment där vetenskapligt skrivande övas såsom PM, uppsats, reflektionsprotokoll, rapport, hemtenta eller liknande. Stöd för utveckling av studenternas vetenskapliga skrivande utgörs bland annat av kurslitteratur om vetenskapligt skrivande, riktlinjer och mallar för referenshantering och uppsatser likväl som föreläsningar och seminarier kring vetenskap och vetenskaplig framställning samt övning i att läsa vetenskapliga artiklar, granska och opponera på andra studenters arbeten.

Sakkunnigas kommentarer

Sakkunniga menar att de granskade kursplanerna har en tydlig relevans till området så som det skrivs fram i utbildningsplanen och för PAL-programmets inriktning som helhet. Överlag står lärandemålen i de olika kurserna samt i utbildningsplanen med vissa undantag i paritet med examensmålen. Utbildningen erbjuder också en bred palett av olika examinationsuppgifter och de exempel som finns bifogade vittnar om tydlighet beträffande instruktioner och bedömning.

En av de sakkunniga menar dock att det finns vissa svagheter. Vid en översiktlig genomgång av lärandemålen i kursplanerna i PAL-programmet är det framförallt examensmål under rubriken värderingsförmåga och förhållningssätt som verkar ha en något svag förankring i en del kurser. Vid närmare granskning av t ex ALA-uppgifterna saknas en tydlig koppling i relation till de nationella examensmålen beträffande värderingsförmåga och förhållningssätt. I synnerhet är det svårt att se en tydlig anknytning till utbildningsplanens examensmål om att ”visa insikt om kunskapens roll i samhället och om människors ansvar för hur den används”. Möjligen att det som åsyftas är att göra etiska överväganden kring specifika frågor men länken mellan detta och examensmålet är inte given och självklar. Vidare råder det oklarheter kring hur samma nationella examensmål bedöms vid examination av examensarbete (jfr bedömningsmall för examensarbete).

Andra frågetecken som den sakkunniga tar upp är:

- Utbildningsplanens mål ”Den studerande ska ha förmåga att utföra detta arbete självständigt och i samverkan med andra.” Här åsyftas en mängd kunskaper och förmågor inom det personaladministrativa och strategiska fältet och som utomstående undrar man hur och var studenterna examineras i att utföra detta arbete självständigt och i samverkan?
- Utbildningsplanens mål om att ”Utifrån såväl olika teoretiska perspektiv som ur ett nationellt och internationellt sammanhang förstå, förklara och problematisera arbetsvillkor och organisationsprocesser i företag och organisationer”, är svårt att hitta konkreta exempel på i kursplanerna.
- En del kurser om 7,5hp har många lärandemål och en fundering i sammanhanget är om de verkligen hinns med?
- Ytterligare hade några kurser tjänat på en tydligare beskrivning av kursernas övergripande syfte.

Studenternas kommentarer

Studenterna tillfrågades om det finns det tydliga bedömningskriterier i kurserna som visar vad som krävs för godkänt betyg. De menar att det gör det, men att kriterier därutöver kan tillkomma och ändras, och att det är möjligt att bli underkänd på saker som inte står i bedömningskriterierna.

Andra synpunkter på PAL-programmet upplägg är att programmet blir spretigt med 7,5 hp kurser, och att längre kurser skulle gynna fördjupandet av kunskaper.

Studenterna beskriver fördjupning av kunskaper genom utbildningen. De upplever att förståelse och möjlighet att se samband ökar i årskurs 2 och 3. Det är positivt att kunna koppla ihop saker, men kanske inte att innehållet eller uppgifterna blir mer avancerade. Fördjupningen varierar, ibland har det känts som att nivån höjs, men sedan kommer en kurs som upplevs mer grundläggande. Programmet borde kunna arbeta mer med planering av var kurser ska ligga i programmet. Exempel på områden där studenterna anser att fördjupning skett rör gruppsykologi, kollektiva lärprocesser, kompetensutveckling, mm. Inslag om dessa områden återkommer i logisk följd i programmet, och fördjupas i senare kurser.

Nämndens kommentarer

- Nämnden instämmer med sakkunniga i fråga om att utbildningen utifrån kursplanerna verkar leda till att studenterna når examensmålen, men också med sakkunnigas uppfattning om att några kurser har många och omfattande mål i relation till antal hp, och dessutom att PAL-programmet är uppbyggt av många korta kurser.
- Självvärderingen lyfter dock problem med progression inom och mellan kurserna i PAL-programmet, och svårigheter att hinna nå djup. Något som även studentintervjuerna tycks bekräfta. En av de sakkunniga gör i sitt yttrande en analys av forskningsförankring och pekar där på orsaker som även kan vara relevanta för att förstå dessa problem även vad gäller fördjupning i bredare mening. (Se sakkunnigas kommentarer under avsnittet ”Forskningsförankring”.)

Progression mellan flervetenskapliga kurser kräver särskild samordning mellan kurser inom programmet för att studenterna ska nå examensmålen. Den röda tråden, hur och inom vilket område fördjupning sker, bör introduceras och förtydligas tidigt i utbildningen.

Forskningsförankring

Självvärderingen exemplifierar lärandeaktiviteter i PAL-programmet som syftar till att utveckla studenternas vetenskapliga förmågor under fyra rubriker med successivt ökande grad av fördjupning:

A: Studenten inhämtar aktuell ämneskunskap

Föreläsningar som fokuserar centrala teorier och begrepp samt aktuell forskning. Studenterna fördjupar kunskapen genom att läsa såväl kursböcker som vetenskapliga artiklar. Problembaserade seminarier och workshop som syftar till att fördjupa kunskapen om litteraturen och ämnet. Examinationsformer såsom reflektionsprotokoll och hemtentamen bidrar till fördjupad kunskap om ämnet

B: Studenten inhämtar kunskap om ämnets vetenskapsteori och metoder

Vetenskapsteori och metoder fokuseras på programmets tre metodkurser. Dock introduceras studenterna till ämnets vetenskapsteori och metoder redan vid introduktionskursen. Vidare utvecklar studenterna kunskap genom att de identifierar forskningsfrågor, kopplar frågorna till vetenskapliga metoder, samlar in empiri, analyserar och diskuterar resultaten. Som exempel sker detta på nämnda metodkurser, examensarbetskursen (samspel organisationen – individen) samt i samband med arbetslivsanknutna uppgifter på programmet (ALA).

C: Studenten deltar i diskussioner om forskningsresultat

Problembaserade seminarier som utvecklar analys och kritisk förmåga av tidigare forskning genom diskussioner och kollektiva reflektioner (se exempelvis litteraturseminarier, samt seminarier på kunskapsöversikt). Vidare deltar studenterna i diskussioner om egna forskningsstudier och forskningsresultat exempelvis på metodkurserna samt via arbetslivsanknutna uppgifterna (ALA) och på examensarbetskursen.

D: Studenten utför forskande aktiviteter, datainsamling, undersökningar etc.

Studenterna planerar och genomför egna studier samt analyserar empiri exempelvis via arbetslivsanknutna uppgifter (ALA) samt på examensarbetskursen och metodkurserna. På metodkurserna får studenterna även träna på olika kvalitativa och kvantitativa analysmetoder samt att använda dataanalysprogram såsom SPSS. Studenterna tränas även i att göra litteratursammanställningar i flera kurser.

Sakkunnigas kommentarer

En av de sakkunniga resonerar ur tre aspekter om möjligheterna för studenternas kunskapsfördjupning och utveckling av vetenskapliga förmågor i relation till PAL-programmets upplägg. För det första består PAL-programmet av en mängd, visserligen mycket relevanta men ändå ganska disparata kurser om 7,5hp. Att som student med ganska korta tidsintervaller (5 veckor om kurserna går på helfart) orientera sig i och kring ett nytt fält är en utmaning i sig. I förlängningen riskerar kunskapssökandet blir fragmentariskt och översiktligt samt att studenternas fokus stannar vid att ”klara av kursen” snarare än att på djupet förstå, förhålla sig till och framförallt utveckla den egna vetenskapliga förmågan. En relevant fråga i sammanhanget är därför om kursernas korta upplägg i kombination med varierande innehåll bidrar till att studenterna anammar ett ytligt och mer instrumentellt förhållningssätt till kunskap och lärande?

För det andra torde den breda ämnesinriktningen (personal och arbetsliv) i kombination med en (kanske) något fragmentarisk struktur skapa utmaningar för att på djupet arbeta med vetenskapligt förhållningssätt och framställning. Detta beträffande lärares och studenters förutsättningar för att arbeta med fördjupning av såväl kunskap, förståelse, färdighet och förmåga – områden som alla kräver mycket tid och engagemang. Detta är givetvis en fråga om resurser och som sådan en ledningsfråga men i förekommande fall handlar det också om disponeringen av befintliga resurser. Sammanfattningsvis, hur mycket resurser läggs på arbete som syftar till att förbättra och förfina studenternas förmåga (feedforward) succesivt under kurserna i förhållande till att göra ”kunskapskontroller” i form av bedömningar vid kurslut (feedback).

För det tredje så kan det vara så att ambitionerna med hur många kursmål som ryms i respektive kurs, som i många fall består av fem veckors mestadels självstudier, är för högt satta och i förlängningen att studenternas förutsättningar för att träna upp förmågor knutna till en mängd olika kursmål berörs för yttligt, något som också kan tänkas drabba förmågan att utveckla den egna vetenskapliga framställningen.

Studenternas kommentarer

Angående teoretiska och metodologiska insikter menar studenterna att programmet gett ”en bra bredd”, och ”andra tankar och perspektiv”. På frågan om de träffat forskare i utbildningen, svarar de att det varit några lärare som forskat, men att det med ett undantag inte talat om sin forskning och att studenterna knappast läst deras forskningspublikationer. Något som de heller inte efterfrågat. De påpekar dock att de efterlyst mer information om hur det går till att gå vidare till högre nivå, och om vad det innebär att vara forskare.

Nämndens kommentarer

- Nämnden uppfattar att beskrivningen av forskningsförankring i självvärderingen är ganska generell, vilket kan ha att göra med att ämnesbredden i PAL-programmet orsakar osäkerhet inom vilket fält fördjupning mot vetenskapliga kompetenser sker och gör det svårt att konkretisera denna. I beskrivningen anges t ex att studenter inhämtar kunskaper om ämnets metoder och teori. Det är med tanke på tidigare resonemang oklart vad som avses med ”ämnet”.
- Nämnden instämmer i övrigt med sakkunnigas analys.

Examensarbete

Den sista terminen av PAL-programmet är organiserad i tre kurser: Kunskapsöversikt (7,5 hp), Metod (7,5 hp) och Examensarbetet (15 hp). Enligt självvärderingen avsätts 30 klocktimmar lärtid per uppsats för handledning (inklusive handledning under kurserna Kunskapsöversikt och Metod). Handledning ges per uppsatsarbete individuellt och i grupp. Uppsatshandledningsprocessen inleds redan vid den första kursen på terminen. Processen innebär att handledaren följer sina uppsatsskribenter genom de tre kurserna och ger handledning individuellt och i grupp. Vidare innebär processen att varje handledare är examinator till en annan handledares uppsatsgrupper. För examination avsätts under dessa kurser 3 + 3 + 6 timmar per arbete och uppsats.

Lärare från ämnet arbetsvetenskap ansvarar för handledning och examination av examensarbetena. Under alla uppsatsterminens kurser anlitas emellertid också externa lärare som handledare och examinatorer, vilka helt eller i huvudsak har anställning vid eller bakgrund från andra lärosäten.

Examination av uppsatsen sker efter ett slutseminarium med opponering under kursens sista vecka. I allmänhet, men inte alltid, samskriver två studenter. I dessa fall avkrävs att studenterna lämnar en samarbetsblankett till handledaren. Uppsatserna bedöms utifrån en bedömningsmall. Betyg till studenterna meddelas några dagar efter slutseminariet. Det är examinatorn som avgör betyget.

Sakkunnigas kommentarer

Sakkunniga bedömer att studenterna överlag tycks förberedas väl för examensarbetet givet beskrivningen av PAL-programmets upplägg i självvärderingen med tydlig inriktning på vetenskapligt skrivande, referenssök och referenshantering, och metodkurser på sammantaget 22,5 hp. Utöver detta framgår det att metodmässiga inslag finns på många andra kurser också. De noterar dock också att självvärderingen trots detta, lyfter fram examensmål rörande skrivande och förmåga att formulera vetenskapliga problem, som de som är svårast för studenterna att nå.

En av de sakkunniga föreslår att integrera metodinslag ännu mer i övriga kurser snarare än att ha fler poäng på rena metodkurser för att underlätta inlärandet genom att studenterna får applicera vetenskaplig metod på de ämnen de behandlar.

En av de sakkunniga anser att det finns behov av en särskild examinatorgrupp för bedömning av examinationsarbeten.

Studenternas kommentarer

Studenterna meddelar att de fått stöd i att utveckla skrivande och vetenskapliga tänkande i metodkurserna och kanske till en del även i andra kurser. En av de intervjuade är kritisk till metodkurserna och anser att de verkar vara inlagda för att studenterna ska vilja forska i framtiden, och nämner som exempel att vissa teorier anses alltför avancerade för att användas i examensarbetet.

Angående stöd för utveckling av skrivförmåga går studenternas åsikter isär. En av de tillfrågade menar att detta saknats, att återkoppling på skriftliga uppgifter varit kortfattade och fokuserat mer på innehållet än framställningen. Dessutom önskas mer feedback på hur man skriver vetenskapliga texter särskilt tidigt i programmet, t ex vad som behöver förbättras för att lyfta texterna till VG-nivå. Den andra intervjuade studenten anser sig ha fått feedback på skrivandet, och har utvecklats. Studenten menar också att de har skrivit mycket i varje kurs, med olika lärare, vilket gör att man känner sig tryggare i skrivandet nu.

Nämndens kommentarer

- Områdesnämnden Samhällsvetenskap genomförde 2020 en granskning av fem examensarbeten med betyget G. Dessa arbeten var examinerade 2016 och ansågs redan vid granskningstillfället vara en smula obsoleta. Av dem fem granskade uppsatserna bedömdes de flesta hålla hög standard, men övergripande synpunkter som framkom vid nämndens granskning bekräftar dock det som självvärderingen lyfter om de examensmål som är svårast att nå för studenterna, det vill säga examensmål rörande vetenskapligt skrivande och förmågan att kunna formulera problem, kritiskt diskutera tillvägagångssätt och överväganden samt slutsatser. Generella iakttagelser vid läsning av uppsatserna som pekar på detta var bland annat: Svag koppling mellan syfte, problematisering och frågeställning. Användning av begrepp som saknar grundläggande definitioner. Begränsade empiriska underlag och tillämpning av likartade metoder.

Prestationsgrad

Prestationsgraden är hög på PAL-programmet, 92-93 %. Självvärderingen nämner att en orsak kan vara att programmet har ett högt söktryck och därmed ett högt meritvärde.

Vad gäller förhållanden som påverkar prestationsgraden i de fristående kurserna i arbetsvetenskap kan nämnas att studentgruppen överlag är mer studieovana då de som läser kurserna oftast är yrkesverksamma och det har gått en tid sedan de studerade. Ytterligare en aspekt är att studentgruppen kombinerar studier och sitt arbete, vilket också är tanken med det pedagogiska upplägget och kvartsfartsformen, samtidigt som detta innebär en utmaning för studenterna att kunna anpassa studier och arbete samt hålla tidsramar. Många som läser campuskurserna kommer inte heller från närområdet utan reser långt till kursdagarna.

Vad gäller distanskurserna är erfarenheten densamma som på andra kurser, program och lärosäten att det är en lägre genomströmning. För att kunna påverka prestationsgraden hos distansstudenter men även campusstudenter behövs mer resurser till läraren men även att högskolans gemensamma funktioner såsom studievägledning/ stöd kring studieteknik, språkstöd finns tillgängligt för dessa studenter på ett tydligare sätt.

Sakkunnigas kommentarer

Självvärderingen anger att prestationsgraden PAL-programmet överlag är hög bland studenterna och tros det hänga samman med utbildningens höga söktryck och följaktligen höga meritvärde. En reflektion i sammanhanget är att det hade varit önskvärt om programmets innehåll, struktur och kravnivå var det som främst påverkade studenternas prestationsgrad. I sammanhanget är antalet klocktimmar som står till förfogande för studenterna lågt i likhet med hur det ser ut nationellt. En farhåga är hur det skulle påverka prestationsgraden i det fall att söktrycket till utbildningen, och därmed meritvärdet, minskar.

Studenternas kommentarer

I studentenkäten framkom att många studenter arbetar parallellt och därför inte lägger ner den tid på studierna som förväntas. De intervjuade studenterna har själva yrkesarbetat under utbildningen och anser inte att detta varit ett problem. De framhåller tvärtom att arbetslivserfarenheten gjort att de kunnat tillgodogöra sig utbildningen bättre och även kunnat bidra med mer insikter i undervisningen.

Nämndens kommentarer

- Prestationsgraden är hög. Samtidigt lyfter självvärderingen fram problemområden såsom oklarheter vad gäller progression, pressade lärare etc, och studenterna lyfter fram brister angående feedback. Kanske finns det anledning att mot bakgrund av detta genomföra en analys av kravnivån i PAL-programmets kurser även utöver examenarbetet.

4. Studentinflytande

Enligt självvärderingarna genomförs kursutvärderingar med efterföljande kursanalyser efter varje kurs och diskuteras i kursens lärarlag. Alla lärare på utbildningen möts ca 2-3 gånger per termin för att arbeta kring ett specifikt tema, stämna av kring kursutvärderingar och kursplaner, diskutera kvalitetsfrågor och röda trådar som är kopplade till examensmålen. Vidare görs en årlig alumnenkät som går ut till studenter som gått ut ett år tidigare.

Utöver kursvärderingar är exempel på systematiska inslag i PAL-programmet programråd ca 2-3 gånger per termin med studentrepresentation (två studenter per årskurs, samt ordförande från studentföreningen DalPal) där en viktig punkt på agendan är studenternas synpunkter. Ett annat exempel är studentföreningen DalPal som arbetar både mot studenter och programansvarig/huvudområdesansvarig för att fånga upp och föra fram frågor.

Sakkunnigas kommentarer

Studenternas möjlighet till att i mer direkt mening påverka utbildningens upplägg och genomförande av undervisningen sker främst i forum som programråd 2-3 gånger per år via studentföreningen DalPal och genom kursvärderingar. Av självvärderingen framgår flertalet exempel på hur insamling av synpunkter sker och där studentinflytande anges ingå som en del i ett kontinuerligt utvecklingsarbete av programmet som helhet. Även om det hade varit önskvärt med konkreta exempel på hur en fråga som väckts från studenthåll lett till konkret förändring torde processer som dessa indikera att det finns en systematik och struktur för studentinflytande. Navet för utvecklingsarbetet verkar emellertid vara kursens lärarlag och PAL-läramöten, varför en bred närvaro och engagemang från lärarhåll i dessa sammanhang blir synnerligen avgörande för utvecklingen av programmet som helhet.

Studenternas kommentarer

Studenterna menar att det i varierande grad funnits möjlighet att ha inflytande över utbildningen. Om exempelvis lärarna har haft en plan som studenterna haft synpunkter på så har läraren lyssnat och gjort förändringar. I andra fall har lärarna lyssnat men utan att någon förändring gjorts. En av studenterna påpekar att det inte funnits något sätt att påverka under kursernas gång och kursvärderingar endast påverkar nästa årskurs varför det finns ett begränsat intresse av att delta.

Nämndens kommentarer

- Nämnden uppfattar att studentinflytande beaktas på ett strukturerat sätt, men rekommenderar att någon enklare form av återkoppling från studenterna under pågående kurs genomförs med systematik.

5. Internationalisering

Frågor om internationalisering är inte en aspekt som ska belysas av självvärderingen. Studenter informeras i början av utbildningen att det finns möjligheter att genomföra internationella utbyten.

Sakkunnigas kommentarer

Internationaliseringsaspekter finns integrerade i några av PAL-programmets kurser och är även knuten till ett antal av utbildningsprogrammets mål. Som lärandemål berörs internationalisering något ytligt i utbildningsplanen, mer i detalj i enstaka kurser. Studenter har möjlighet till utlandsstudier och utlandspraktik men det framgår inte i vilken utsträckning studenterna faktiskt tar vara på detta. Ej heller vilka samarbeten som finns etablerade mellan Högskolan Dalarna och lärosäten internationellt med

avseende på student- och lärarutbyte. Då kurserna mestadels verkar vara på svenska är det inte sannolikt att internationella studenter söker sig till utbildningen. Internationella forskarnätverk anges som en arena för utbyten men i vilken utsträckning dessa förekommer samt vilket utbyte studenterna har av dem är något oklart.

Nämndens kommentarer

- Nämnden instämmer med sakkunniga i att internationaliseringsaspekter tas upp i PAL-programmets innehåll, men det är utifrån underlaget svårt att säga något om hur aktuella och djupgående frågor som faktiskt behandlas under utbildningen.

6. Hållbar utveckling, jämställdhet och mångfald

Frågor om dessa områden är inte aspekter som ska belysas av självvärderingen. Dock nämns att aspekter som berör jämställdhet och mångfald samt hållbar utveckling är integrerade i olika kurser.

Sakkunnigas kommentarer

Mångfalds- och genusfrågor upplevs som svagt integrerade i kursplaner och utbildningsplan. Tillika olika aspekter av hållbar utveckling trots att detta är områden som alla organisationer idag förväntas arbeta med aktivt med att förbättra. Kursen *Kompetensförsörjning, bemanning och rekrytering* innehåller visserligen ett lärandemål om att studenten ska ”reflektera över aspekter i kompetensförsörjning gällande etik och mångfald”, och genus anges vara en fråga som diskuteras i kursen.

Studenternas kommentarer

Enligt studentintervjuerna är genus och mångfald genomgående inslag som kommer in naturligt i kurserna, särskilt i samband med rekrytering och diskriminering. Dessa systematiska inslag i kurserna gäller dock inte hållbar utveckling i samma grad, men inslag finns till viss del i FEK-kurserna.

Nämndens kommentarer

- Jämställdhets- och genusfrågor hanteras i PAL-programmet, men behöver uttryckas i lärandemål och examineras.

7. Sakkunnigas sammanfattning

Styrkor

- Av självvärderingen att döma är programledningen reflekterande, ödmjuka och framåtsyftande. Detta är en stor styrka för programmet som helhet.
- En av de absolut starkaste sidorna i PAL-programmet är integreringen i arbetslivet och det samarbete som finns med näringslivet i form av företagsnätverket samt mentorsprogrammet. Detta öppnar upp för en tydlig koppling mellan akademisk och vetenskaplig kunskap med kunskap och färdigheter som är mer arbetslivsnära. En annan styrka är att vetenskaplig metod samt vetenskapligt skrivande verkar vara väl integrerat i fler kurser än rena metodkurser.
- Ämnesintegreringen som är bärande för huvudområdet PAL bidrar med en palett av perspektiv som tillsammans med förankringen i en tillsynes verksamhetsnära miljö ger goda förutsättningar för att studenterna får insikt och kunskap om aktuella utmaningar i och hur dessa i förekommande fall kan lösas. I förlängningen är bedömningen att utbildningens innehåll och upplägg som helhet är relevant för huvudområdet, främst i avseende frågor som rör personaladministration och personalstrategiskt arbete dock något mindre beträffande arbetsliv i bredare bemärkelse.
- Personalsammansättningen och forskningsaktiviteten i gruppen som helhet är relevant för huvudområdet och miljön som sådan skulle även kunna härbärgera en mer ämnesspecifik inriktning på utbildningen.

- Det finns en genomtänkt struktur för termin 6 som ger studenterna goda förutsättningar att integrera arbetet med examensarbetet i andra kurser och underlättar det möjligheterna till fördjupning inom området.
- Det finns en systematik för att fånga upp studenternas synpunkter och forum att diskutera dessa i. En tydlig styrka är också de återkommande träffarna som lärarygget har 2-3 gånger om året i syfte att arbeta kring specifika teman eller följa upp t.ex. kursutvärderingar, kursplaner och examensmål och som kan tänkas bidra till att fånga upp aspekter centrala för utvecklingen av huvudområdet.

Svagheter

- Principen att integrera minst tre ämnen i varje kurs är en potentiell svaghet då det riskerar att skifta fokus från innehåll till bemanning och ämnesrepresentation.
- Att ämnesinriktningen präglas av en flervetenskaplig miljö kan innebära att det sker på bekostnad av ämnesdjup. PAL-programmet vilar på huvudområdet personal och arbetsliv men från kurserna är det tydligt att programmets huvudfokus är på "personal". Kurser som behandlar frågor kring arbetsmarknad i bred bemärkelse saknas - ett område som i allra högsta grad påverkar villkor och förutsättningar i arbetslivet. I dessa avseenden är programmet snävare inriktad mot personalvetenskap än området "personal och arbetsliv" indikerar.
- Det verkar finnas oklarheter kring progressionen.
- Det finns utrymme för kompetensökning bland lärarna (dels genom att öka andelen lektorer, dels genom att fler går högskolepedagogiska kurser).
- Det finns risk med att vila för mycket på samverkan med offentliga och privata aktörer. Några funderingar som uppstår i sammanhanget handlar om hur utbildningsansvariga säkerställer att det överhuvudtaget finns en arbetslivsanknytning om intresset från dessa organisationer svalnar? Vad som kännetecknar relationen mellan lärosäte och organisationer - vem är t ex beställare? Finns det några etiska dilemman knutna till arbetslivsanknytningen - hur och var diskuteras dessa?

Utvecklingsmöjligheter

- Det finns möjlighet att ytterligare stärka och kanske mest påvisa progressionen i PAL-programmet. Det finns vidare möjlighet att ytterligare stärka integrationen med vetenskaplig metod och akademisk skrivande.

Sårbarhet för förändringar

- Lärarygget verkar vara pressad. I självvärderingen lyfts bland annat fram att det är troligt att lärare arbetar utöver tilldelad tid, och att överlämningar – alltså när ny lärare tar över en kurs – blir timtilldelningen alltför låg relativt vad som ska undervisas om.
- Andra sårbarheter rör risk för sviktande söktryck, kompetensförsörjningen till en utbildning med många skilda ämnesdiscipliner där möjligheterna till ämnesfördjupning är begränsad, sviktande intresse avseende samarbete från arbetslivet.